

Universiteit Utrecht

Welke sekse ligt beter in de (arbeids)markt?

Een onderzoek naar de sociale rollen, de waardenoriëntaties, de uiterlijke oriëntatie en de inspirerende voorbeelden van jongvolwassenen.

C.I.L. Theunissen - 3177882

Masterthesis Klinische en Gezondheidspsychologie – Universiteit Utrecht

Onder begeleiding van:

Prof. dr. M.E. Woertman en Prof. dr. Janneke van Mens- Verhulst

Utrecht - 27 januari 2011

Samenvatting

Jongvolwassen vrouwen zijn op het gebied van studie bezig met een inhaalslag, zij presteren de laatste jaren beter dan mannen. Toch vervullen mannen nog steeds het merendeel van de topfuncties en zijn vrouwen in hogere functies nog steeds schaars. In dit onderzoek wordt gekeken of jongvolwassen mannen en vrouwen mogelijk verschillende sociale rollen vervullen, verschillende waarden belangrijk vinden en of zij verschillen in hun uiterlijke oriëntatie. Daarnaast wordt er gekeken of jongvolwassen mannen en vrouwen inspirerende voorbeelden in hun gezin en studie hebben, welke mogelijk van invloed zouden kunnen zijn op hun gedrag. Het onderzoek is uitgevoerd onder 88 mannen en 312 vrouwen in de leeftijd van 18 tot 28 jaar oud. Er zijn een aantal belangrijke verschillen en overeenkomsten gevonden. Allereerst hechten vrouwen significant meer belang aan hun studie, aan vriendschappen en aan gezinsbanden dan mannen. Beide seksen vinden de waarden 'traditionele gezinsbanden', 'zelfbepaling' en 'uiterlijk' het belangrijkste. Wel scoren vrouwen op uiterlijke oriëntatie nog steeds significant hoger dan mannen. Tot slot rapporteren jongvolwassen mannen en jongvolwassen vrouwen, zowel binnen hun gezin als binnen hun studie, overwegend inspirerende voorbeelden van hun eigen sekse.

Inleiding

Jongvolwassen mannen en vrouwen anno 2010 lijken beiden meer keuzevrijheid te hebben op het gebied van opleiding en arbeidsparticipatie dan de generaties voor hen. Toch is er een duidelijk sekseverschil in prestatie te zien op beide gebieden. Jongvolwassen vrouwen lijken hun rol als studente erg serieus te nemen, zij zijn op het gebied van studie bezig met een inhaalslag. Uit cijfers van het CBS is gebleken dat er meer jongvolwassen vrouwen dan mannen aan de universiteit studeren, zij beter presteren en ook nog binnen een kortere tijd afstuderen (Centraal bureau voor de statistiek [CBS], 2009). Een normaal patroon zou zijn dat deze succesvollere studentes ook een inhaalslag zouden maken op arbeidsgebied. In de praktijk blijkt dit echter niet zo te zijn, het zijn de jongvolwassen mannen die na hun studie carrière maken. Na dertig jaar emancipatie blijft het aandeel vrouwen in hogere functies bedroevend laag (ElroyCOM, 2010). Dat beide seksen niet doen wat verwacht zou worden zegt mogelijk iets over de sekseverschillen en hun verschillende prioriteiten ten aanzien van werk (Pinker, 2008; p. 14,15). Mogelijk hebben mannen en vrouwen verschillende

doelstellingen in hun leven. Deze doelstellingen hangen af van de waarden die zij belangrijk vinden. Deze waarden kunnen worden omschreven als opvattingen over na te streven doelen en gedragswijzen (Liefbroer, 2003). De waarden kunnen elkaar aanvullen, maar ook met elkaar interfereren. Zij staan hierdoor geregeld voor het maken van belangrijke keuzes. De Tweede Demografische Transitie theorie veronderstelt dat veranderingen in waardenpatronen in westerse samenlevingen voor veranderingen in demografisch gedrag zorgen. Processen van secularisering, modernisering en individualisering hebben ertoe geleid dat jongvolwassenen meer belang zijn gaan hechten aan het realiseren van hun eigen doelstellingen (Liefbroer, 2003).

Voor de industriële samenleving was de levensloop met de bijbehorende sociale rolpatronen van mannen en vrouwen nog grotendeels bepaald. Mannen vervulden de rol van kostwinner en vrouwen vervulden van jongs af aan de rol als zorgdrager voor het gezin. Tegenwoordig hangt deze levensloop sterker af van de individuele waarden van mensen als gevolg van veranderingen in de maatschappij. De levensloop wordt beschouwd als een door de mens gemaakte structuur die haar regelmaat aan het leven oplegt en op die manier een invloed laat gelden op de kwaliteit van dat leven (Elchardus & Smits, 2005). Deze levensloop wordt tegenwoordig niet meer bepaald door een standaardbiografie maar door een keuzebiografie; de levensloop is niet alleen het resultaat van voorgeschreven ordeningen en regels, maar ook van prioriteiten, keuzes en beslissingen die individuen zelf bepalen, zelf behoren te bepalen, en waar zij ook zelf verantwoordelijkheid voor behoren te dragen (Evenhuis, 2002). Er is minder sprake van een seksspecifieke rol- en arbeidsverdeling (Hoekstra, 2008). De westerse mens heeft steeds meer behoefte aan een grotere individuele autonomie, zelfbewustheid, assertiviteit, flexibiliteit, pragmatisme, accent op keuzevrijheid en eigen verantwoordelijkheid. Er ontwikkelt zich in de samenleving een 'cultuur van combineren' van verschillende functies en activiteiten ten opzichte van elkaar. Werk betekent meer dan een bron van inkomsten. Het biedt kansen op ontplooiing en zelfverwezenlijking, het krijgen van sociale vaardigheden en het vinden van vriendschapsrelaties. Vrijtijdsbesteding is niet alleen fysieke en psychische ontspanning, maar leidt ook tot professionele contacten en sociale netwerken. Jongeren doen bijvoorbeeld naast hun opleiding dankzij hun bijbaan een breder scala aan leerervaringen op dan alleen op school mogelijk is (Evenhuis, 2002). De periode van jongvolwassenheid betreft een fase waarin intenties voor toekomstig gedrag worden gespecificeerd. Zij moeten beslissen over hun toekomstige mogelijkheden, levenspatroon en levensstijl. Het is een belangrijke fase van keuzes maken, omdat elke transitie de positie van jongvolwassenen verandert en vastlegt (De Jong Gierveld, Liefbroer & Dourleijn, 2001). Deze periode van kiezen wordt ook wel

gekaracteriseerd als 'l'âge du choix' (LaPierre-Adamcyk, Le Bourdais & Lehrhaupt, 1995). Hoe men deze keuzeruimte benut verandert door de jaren heen. De waarden van jongvolwassenen verantwoorden de studie-, werk- en privégerelateerde keuzes die zij maken.

Wanneer gekeken wordt naar jongeren op studiegebied, is het opvallend dat vrouwen het beter doen dan mannen (CBS, 2009). Uit onderzoek van de Radboud Universiteit Nijmegen in september 2009 is gebleken, dat van alle vrouwelijke studenten bijna tweederde na vier jaar het bachelordiploma haalt, bij de mannelijke studenten is dit percentage ruim onder de 40. Toch zijn het de jongens die uiteindelijk carrière maken en kiezen deze leergierige en gedisciplineerde meisjes voor paden die niet per se leiden tot de hoogste status of de meest winstgevende carrières. Na twee feministische golven hebben mannen en vrouwen op papier gelijk rechten gekregen, maar de maatschappelijke realiteit is vaak anders. Vrouwen die een baan hebben, hebben vaak een deeltijdbaan en in topfuncties zijn zij vaak een grote uitzondering. Momenteel is dit in Nederland te zien in het kabinet welke met zijn minderheid aan vrouwen geen afspiegeling is van de maatschappij. Nog steeds is de Glazen Plafond Index (het aandeel fte's in de volgende carrière stap gedeeld door het aandeel fte's in de carrière stap ervoor) kleiner dan 1, de gemiddelde hoogopgeleide vrouw heeft een significant lager salaris dan de gemiddelde hoogopgeleide man (ElroyCOM, 2010) en vrouwen nemen nog steeds vaker de rol van het huishouden en de zorg voor kinderen op zich (CBS, 2009). In de industrie is bijvoorbeeld onder bestuurders en commissarissen slechts 5,7% vrouw. Ook in de academische functies zijn vrouwen onderbedeeld: eind 2006 was slechts 10% van de hoogleraren vrouw, het aandeel vrouwen onder promovendi bijna 40%, het aandeel universitair docenten 29% en universitair hoofddocenten 16,5%. Nederland bevindt zich hiermee al jaren in de Europese achterhoede (ElroyCOM, 2010). Er heerst dus wel degelijk een glazen plafond. Bij elke grote universiteit, bij elke belangrijke juridische, technische en boekhoudfirma in Europa en Noord-Amerika beginnen veel vrouwen sterk en moeten of willen zij stoppen naarmate ze verder komen. Het betreft hier allerlei vrouwen van verschillende leeftijden en met verschillende achtergronden. Vrouwen verlaten 2,8 keer zo vaak als mannen hun carrières in de bètawetenschappen en techniek voor een ander beroep en ze verlaten de beroepsbevolking 13 keer zo vaak als mannen helemaal. Ze verlaten deze carrières op elke leeftijd en in elke levensfase (Pinker, 2008; p.78)

Wellicht ambieert de hedendaagse vrouw geen topfunctie zoals de hedendaagse man dat doet. Mannen en vrouwen hebben mogelijk verschillende prioriteiten in hun leven. Zo lijkt bijvoorbeeld 'de succesfactor' op bepaalde gebieden voor mannen en vrouwen verschillend te zijn. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat voor mannen 'maatschappelijk succes' het

belangrijkst is. Voor vrouwen daarentegen is ‘uiterlijk’ de maatstaf voor hun aantrekkelijkheid (Woertman, 2003). Ook uit onderzoek van Woertman en Van Mens-Verhulst (2010) is gebleken dat jongvolwassen vrouwen hun uiterlijk erg belangrijk vinden. Jongvolwassen vrouwen vinden allerlei ingrepen en behandelingen inmiddels tot de ‘normale’ verzorging behoren, een minderheid van de vrouwen is tevreden met het uiterlijk en kleding is erg belangrijk voor hen omdat het hen zelfvertrouwen geeft (Sanoma uitgevers, 2007; Woertman, 2008; La Rocque, Cioe, 2010). Toch lijken mannen de laatste jaren ook meer bezig te zijn met hun uiterlijk (Leit, Pope Jr., & Gray, 2001; Tiggemann, Martins, & Churchett, 2008). Zo blijken zij minder blij te zijn met hun lichaam (Drummond, 2003) en zijn zij steeds meer gemotiveerd om gespierder te worden (Tiggemann et al., 2008; Oehlhof, Musher-Eizenman, Neufeld, & Hauser, 2009).

Wat jongvolwassen mannen en vrouwen belangrijk vinden hangt grotendeels af van hun ‘motivatie’. Deze wordt bepaald door intrinsieke doelen, bijvoorbeeld iets waardevols doen of door extrinsieke doelen, zoals financiële beloning of status. Deze twee blijken tegenstrijdig aan elkaar; het is onmogelijk om beide doelen tegelijk na te streven (Boiché & Sarrazin, 2007). Op werkgebied worden vrouwen gemiddeld eerder gemotiveerd door intrinsieke beloningen dan mannen. Interesse, de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan een vakgebied en de mogelijkheid om iets te betekenen in de echte wereld, zijn voor vrouwen sterkere drijfveren dan hogere salarissen, gegarandeerd werk en bonussen (Pinker, 2008; van Vianen & Fischer, 2002). De voorkeur voor intrinsieke beloningen en autonomie op het werk neemt toe met het opleidingsniveau van de vrouw (Pinker, 2008; p. 84,85). Daarnaast wordt vanuit het zogenaamde ‘gender-model’, de motivatie van vrouwen sterker bepaald door (toekomstige) gezinsverantwoordelijkheden dan bij mannen. Vrouwen nemen sneller banen met lagere salarissen omdat deze banen vaak compensaties zoals flexibelere werktijden aanbieden (Martinez, 2005). Er wordt de laatste jaren gesproken van het ‘werk-familie conflict’, welke voor vrouwen een barrière blijkt te zijn voor het accepteren van een topfunctie (van Vianen & Fischer, 2002). Dit ‘werk-familie conflict’ wordt gedefinieerd als een conflict waarin de werk- en familierol onderling in strijd zijn met elkaar. Het optimaal functioneren in de familierol staat het optimaal functioneren in de werkende rol in de weg en andersom (Greenhaus & Beutell, 1985). Wanneer er gekeken wordt naar ambitie op de werkvloer in het algemeen, blijkt uit onderzoek dat mannen en vrouwen vrijwel even ambitieus zijn. Echter doet er een groter verschil tussen de seksen zich voor wanneer er gekeken wordt naar de samenhang tussen carrièreambitie en het privéleven. Wanneer werkdoelen ten koste gaan van privé, neemt het ambitieniveau bij vrouwen beduidend af (Visser, van Ommeren, Kerckhaert,

Coenen & Engelen, 2009). Ambitiëren jongvolwassen vrouwen dan helemaal geen succes op de werkvloer in de toekomst?

Uit onderzoek onder lezeressen van de tijdschriften Yes, Viva en Flair, bleek dat ook zonder een carrière vrouwen zich nuttig voelen, hun identiteit blijkt hier niet van af te hangen. Vrouwelijke twintigers werken graag maar kunnen ook zonder. Zij streven er vooral naar om werk en privé op een goede manier te combineren. Zij geven hun sociale leven een belangrijke plaats en laten daar sneller carrièrekansen voor lopen (Sanoma uitgevers, 2007; TNS NIPO, 2008, Mitchelson, 2009). Naast de motivatie en doelstellingen van jongvolwassenen zijn er twee faciliterende factoren in carrièresucces voor vrouwen: individuele factoren en omgevingsfactoren. Individuele factoren, die van invloed zijn, zijn onder andere een androgynе persoonlijkheid (het bezitten van zowel mannelijke als vrouwelijke karaktereigenschappen), een hoog zelfvertrouwen en een sterk academische zelfconcept. Omgevingsfactoren die van invloed zijn, zijn een werkende moeder, een vader die veel support geeft, hoog opgeleide ouders en vrouwelijke rolmodellen, samengaand met werkervaring in de adolescentie en een androgene opvoeding (Hackett, Esposito & O'Halloran, 1989).

Jongvolwassenen worden mogelijk al beïnvloed door genderrollen in de kindertijd. Jongens en meisjes worden als vanzelfsprekend al op een bepaalde manier opgevoed. Van jongs af aan ontwikkelen kinderen al genderspecifiek gedrag waardoor hun masculiniteit en femininiteit benadrukt wordt (Cohen-Kettenis, 1987). Het gedrag van jongvolwassenen wordt al van jongs af aan beïnvloed door de directe omgeving. Als een meisje binnen haar familie geen voorbeeld heeft van iemand met een carrière, is de kans groter dat zij ook niet over die keuze nadenkt; onbekend maakt sneller onbemind. Uit verschillend onderzoek blijkt dan ook dat mensen beïnvloed worden door rolmodellen in hun omgeving en deze ook nodig hebben (Elzubeir & Rizk, 2001). Een rolmodel is te omschrijven als een persoon, veelal uit de directe omgeving, met bepaalde eigenschappen, kenmerken of kwaliteiten, waaraan men zich kan spiegelen en wiens eigenschappen of kwaliteiten men over wil nemen (Noordhof, de Jong, Liempd-Gerrits, ter Meulen, Rikmenspoel & Vos-Maan, 2008). De 'social learning theory' van Bandura sluit hierop aan. Hij beschrijft dat veel gedrag aangeleerd wordt door middel van 'modelling'. Bandura stelt dat kinderen gedrag imiteren van hun opvoeders (Berk, 2006). Een persoon observeert het gedrag van anderen, codeert dit en laat hetzelfde gedrag zien. Wanneer mensen succesvolle anderen met gelijke karakteristieken observeren, worden de verwachtingen van de capaciteiten van de personen zelf vergroot en worden zij geneigd zich

op een zelfde manier te gedragen (Buck, Plano Clark, Leslie-Pelecky, Lu, & Cerda-Lizarraga, 2008).

Uit onderzoek van Wohlford, Lochman en Barry (2004) blijkt dat mensen sterker beïnvloed worden door rolmodellen van het eigen geslacht dan van het tegenovergestelde geslacht. Met betrekking tot vrouwen sluit onderzoek van Lockwood (2006) hier op aan. Hieruit bleek dat vrouwen inderdaad sterker beïnvloed worden door vrouwelijke rolmodellen, omdat zij zich met hen beter kunnen identificeren. Zij noemen de verwachting seksegerelateerde obstakels tegen te gaan komen in hun carrière als reden en vinden het daarom belangrijk om te weten dat andere vrouwen desondanks ook succesvol zijn geworden. Uit dit onderzoek kwam niet duidelijk naar voren of mannen zich beter kunnen identificeren met rolmodellen van het eigen geslacht. Pinker (2008) stelt echter dat succesvolle vrouwen juist niet als rolmodellen voor andere vrouwen fungeren. Volgens haar leiden deze rolmodellen er toe dat vrouwen zich inferieur voelen omdat zij het model niet kunnen navolgen. Uit onderzoek van Wohlford en anderen (2004) bleek dat vrouwen met een vrouwelijk rolmodel geen hoger zelfvertrouwen hadden op studiegebied, maar wanneer zij een succesvolle man als rolmodel hadden bleek dit hogere zelfvertrouwen wel. Zij hadden tevens traditionele mannelijke karaktertrekken als leiderschapsvaardigheden en assertiviteit.

Het lijkt erop dat jongvolwassen mannen en vrouwen hun doelstellingen vanuit verschillende motieven nastreven. Weliswaar verwacht de maatschappij van beide seksen, dat wanneer men gestudeerd heeft, er een baan op academisch niveau volgt. Een beroep uitoefenen is waar het uiteindelijk om draait, onderwijs dient hoofdzakelijk als voorbereiding op de beroepsuitoefening. Echter vinden met name veel vrouwen ondanks deze druk van buitenaf andere waarden belangrijker. In het onderzoek van Woertman en Van Mens-Verhulst (2010) is de keuzebiografie van vrouwelijke studentes onderzocht. Zij hebben onder andere gekeken naar de sociale rollen en waardenoriëntaties van deze jongvolwassen vrouwen. In hun onderzoek zijn uitsluitend studentes psychologie meegenomen. Omdat eerdergenoemd onderzoek niet generaliseerbaar is naar de totale groep van studenten in Nederland, is er voor huidig onderzoek een participantengroep met jongeren uit verschillende studierichtingen en van beide seksen aan de oorspronkelijke dataset toegevoegd. Door zowel mannen als vrouwen in de analyse mee te nemen kan er geanalyseerd worden of de keuzebiografie qua inhoud en verloop seksenneutraal of seksespecifiek moet worden begrepen. Kijkend vanuit de sociale leertheorie hebben jongvolwassenen mogelijk inspirerende voorbeelden, die invloed hebben op de waarden die jongeren hanteren als op de keuzes die zij op basis daarvan maken. In dit onderzoek wordt gekeken of jongvolwassen mannen en vrouwen mogelijk verschillende

sociale rollen vervullen, verschillende waardenoriëntaties hebben en of hun uiterlijke oriëntatie verschilt. Daarnaast wordt er gekeken, of zij inspirerende voorbeelden in hun omgeving hebben, die hierop van invloed zouden kunnen zijn. De volgende onderzoeksvragen zullen hierbij gesteld worden:

- In hoeverre zijn er overeenkomsten en verschillen in de sociale rolvervulling van jongvolwassen mannen en vrouwen?
- In hoeverre zijn er overeenkomsten en verschillen in de waardeoriëntaties van jongvolwassen mannen en vrouwen?
- In hoeverre is er een verschil in uiterlijke oriëntatie tussen mannen en vrouwen?
- In hoeverre hebben jongvolwassen mannen en vrouwen inspirerende voorbeelden binnen hun gezin en studie en is hierbij een sekseverschil op te merken?

Verwacht wordt dat er zowel verschillen als overeenkomsten gevonden zullen worden tussen de seksen. Aan de hand van voorgaand beschreven literatuur wordt verwacht dat jongvolwassen mannen en vrouwen mogelijk verschillende sociale rollen vervullen. Naar aanleiding van de betere studieprestaties onder jongvolwassen vrouwen dan onder jongvolwassen mannen wordt onder andere verwacht dat vrouwen de rol van studente mogelijk belangrijker vinden dan mannen. Daarnaast zullen mannen waarden als ‘carrière oriëntatie’ en ‘werk als primaire levensbehoefte’ mogelijk belangrijker vinden dan vrouwen en zullen vrouwen ‘gezinswaarden’ belangrijker vinden. Verder is uit voorgaande literatuur een toegenomen belang van uiterlijk voor zowel vrouwen als mannen gebleken. Verwacht wordt dat ook uit dit onderzoek zal blijken dat beide seksen het uiterlijk belangrijk vinden, maar dat dit effect sterker zal zijn voor vrouwen. Tot slot wordt op basis van eerder beschreven literatuur verwacht dat jongvolwassen mannen en vrouwen vooral inspirerende voorbeelden van hun eigen sekse zullen rapporteren.

Methoden

Participanten

Aan dit onderzoek deden 400 respondenten mee, waarvan 88 mannen en 312 vrouwen. De leeftijden van de respondenten varieerden van 18 jaar oud tot 28 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de vrouwen was 21,67 jaar met een standaardafwijking van 2,04. De gemiddelde leeftijd van de mannen was 22 jaar met een standaardafwijking van 2,39. Er zijn 2 vrouwen uit de dataset gehaald omdat zij 38 jaar oud waren en daardoor niet tot de groep jongvolwassenen behoorden.

Van de vrouwelijke respondenten identificeerde meer dan 90% zich als midden of hogere klasse (91%), het merendeel was heteroseksueel (92%) en ongeveer de helft had een relatie (54%). Het merendeel van de vrouwen was uitwonend (87%). Ook van de mannelijke respondenten identificeerde het merendeel zich als midden of hogere klasse (86%). Van hen was negentig procent heteroseksueel en bijna de helft had een relatie (49%). Het merendeel van de mannen was uitwonend (78%).

Alle respondenten studeerden op wetenschappelijk niveau. Van de vrouwen deed 79% een gammastudie, 14% een bètastudie en 6% een alfastudie. Voor mannen waren deze percentages respectievelijk 61, 28 en 9.

Procedure

Er zijn in 2009 en in 2010 participanten geworven. In 2009 betrof de groep alleen vrouwelijke studenten psychologie. In 2010 betrof de groep mannelijke en vrouwelijke studenten uit verschillende studierichtingen. De studenten hebben verschillende vragenlijsten op het internet ingevuld. Als tegenprestatie voor het invullen van de vragenlijsten hebben zij proefpersonenuren voor hun studie gekregen. De respondenten reageerden op een tijd die hen paste en vanuit een zelfgekozen omgeving. Voor het huidige onderzoek zijn de twee groepen uit 2009 en 2010 bij elkaar gevoegd, zodat er een grotere respondentengroep ontstond met zowel mannen als vrouwen uit verschillende studierichtingen.

Meetinstrumenten

Er zijn gedeeltelijk dezelfde meetinstrumenten gebruikt als voor het onderzoek van Woertman en van Mens- Verhulst (2010). Allereerst is er een lijst betreffende de combinatie van rollen die men vervult in de vragenlijst opgenomen. Deze rollen betroffen studie, werk en relaties. Ten tweede zijn de Appearance Orientation Scale (Brown, Cash & Milkulka, 1990) en vier

schalen uit de Sociaal-culturele Waardenoriëntaties betreffende zelfbepaling, traditionele gezinswaarden, arbeid als levensprioriteit en carrièregerichtheid (Felling, Peters, Schreuder, Eisinga & Scheepers, 1987) in de vragenlijst opgenomen. Daarnaast waren er nog enkele algemene vragen in de lijst betreffende sekse, leeftijd en studie. Aan de instrumenten is nog een zelfgeconstrueerde lijst toegevoegd met vragen over beschikbare inspirerende voorbeelden binnen gezin en studie.

Statistische analyse

Met behulp van het programma SPSS 17 zijn verschillende analyses uitgevoerd. De demografische kenmerken, de percentages voor de rolvervulling, het gemiddelde belang en de gemiddelde tijdsbesteding voor elke rol en de inspirerende voorbeelden, zijn in frequentietabellen weergegeven. Door middel van T-toetsen zijn de sekseverschillen voor de waarden en rollen op significantie getoetst. Tot slot zijn door middel van Chi-Square testen de inspirerende voorbeelden op significantie getoetst.

Resultaten

Sociale rollen

Tabel 1 en 2 tonen de sociale rollen van jongvolwassen mannen en vrouwen. Voor beide seksen is af te lezen hoeveel van hen een bepaalde rol vervulde, hoeveel belang zij aan de rol hechtten en hoeveel uren per week er gemiddeld aan de rol besteed werd. Voor de mate van belang is een 1-5 puntsschaal gebruikt, met 1 voor 'heel onbelangrijk' en '5 voor heel belangrijk'. Mannen en vrouwen bleken bijna alle sociale rollen ongeveer in dezelfde mate te vervullen, namelijk: de rol van zoon/dochter, vriend(in), kleinkind, student en levenspartner. Hoeveel belang beide seksen aan de verschillende rollen hechtten en het aantal uren zij hieraan besteedden verschilde (tabel 3 en 4).

Tabel 1.
Rolvervulling van jongvolwassen vrouwen, hun ervaren belang en de tijd die aan iedere rol besteed wordt.
(N=300)

Sociale rol	N	%	Gemiddeld belang rol	Gemiddeld aantal uren per week
Vriendin	289	96	4.8	22.1
Dochter	299	96	4.4	17.7
Studente	300	100	4.3	28.5
Levenspartner	140	45	4.3	32.1
Werkende	199	64	3.6	11.7
Kleindochter	203	65	3.4	2.3

Noot: 1-5 puntsschaal gebruikt, met 1 voor heel onbelangrijk en 5 voor heel belangrijk

Tabel 2.

Rolvervulling van jongvolwassen mannen, hun ervaren belang en de tijd die aan iedere rol besteed wordt.
(N=88)

Sociale rol	N	%	Gemiddeld belang rol	Gemiddeld aantal uren per week
Vriend	81	92	4.6	18.6
Levenspartner	42	48	4.2	25.4
Student	88	100	4.1	29.6
Zoon	84	96	4.0	8.6
Werkende	42	48	3.4	14.7
Kleinzoon	56	64	3.0	2.1

Noot: 1-5 puntsschaal gebruikt, met 1 voor heel onbelangrijk en 5 voor heel belangrijk

In tabel 3 is af te lezen of mannen en vrouwen significant verschilden in de hoeveelheid belang zij hechtten aan de verschillende rollen. Vrouwen hechtten gemiddeld aan alle rollen meer belang dan mannen, maar deze verschillen waren niet allemaal significant (tabel 3). Allereerst hechtten vrouwen significant meer belang aan hun rol als dochter, dan mannen aan hun rol als zoon ($p > .01$) en aan hun rol als kleindochter, dan mannen aan hun rol als kleinzoon ($p > .01$). Daarnaast hechtten vrouwen significant meer belang aan de rol van studente dan mannen aan hun rol van student ($p > .05$). Tot slot is er ook voor de vriendschapsrol een significant verschil gevonden ($p > .05$).

Tabel 3.

Sociale rollen jongvolwassen mannen (N=88) en vrouwen (N=300): gemiddelde belang (a) en significanties (b)

Sociale rol	Vrouwen	Mannen	Significantie P
	M	M	
Vriendschap	4.8	4.6	.029*
Kind	4.4	4.0	.005**
Student(e)	4.3	4.1	.018*
Levenspartner	4.3	4.2	.181
Werkende	3.6	3.4	.299
Kleinkind	3.4	3.0	.003**

a. 1-5 puntsschaal gebruikt, met 1 voor heel onbelangrijk en 5 voor heel belangrijk

b. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Voor de tijdsbesteding is er een significant verschil gevonden voor de rol als werknemer ($p > .05$); mannen rapporteerden 14,7 uur per week en vrouwen rapporteerden 11,7 uur per week. Tot slot gaven vrouwen aan meer tijd te besteden aan hun rol als dochter, dan mannen aan hun rol als zoon. Dit verschil was significant ($P > .01$).

Tabel 4.

Rolvervulling jongvolwassen mannen (N=88) en vrouwen (N=300): tijdsbesteding (a) en significanties (b)

Sociale rol	Vrouwen	Mannen	Significantie P
	Uren	Uren	
Vriendschap	22.1	18.6	.084
Kind	17.7	8.6	.000**
Student(e)	28.5	29.6	.560
Levenspartner	32.1	25.4	.164
Werkende	11.7	14.7	.041*
Kleinkind	2.3	2.1	.174

a. Tijdsbesteding in uren

b. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Waardenoriëntaties

Naast de sociale rollen is er gekeken naar de waarden die jongvolwassenen hebben. Dit is te zien in tabel 3 en 4. Er is een 1-5 puntsschaal gebruikt voor elke waarde, met 1 als minimum, 3 voor neutraal en 5 voor maximum. Tevens zijn de gemiddelden en de standaardafwijkingen voor elke waarde af te lezen. In tabel 5 zijn de gemiddelden voor mannen en vrouwen nog eens af te lezen, met daarbij de significanties. De waardeoriëntaties voor mannen en vrouwen verschilden weinig van elkaar. Er is een significant verschil voor de waarde ‘uiterlijk’ gevonden ($p > .01$). Van de vrouwen viel 37% in de derde uiterlijke oriëntatie schaal, 44% in de vierde en 7% in de vijfde. Onder de mannen waren deze percentages respectievelijk: 49, 25 en 2. Op ‘traditionele gezinswaarden’ scoorden de twee seksen beiden het hoogst met als gemiddelde voor vrouwen: 3.69 en mannen 3.68. Op ‘zelfbepaling’ scoorden mannen en vrouwen ook beide hoog, met een gemiddelde van 3.63 voor de vrouwen en 3.58 voor de mannen. Op ‘werk als primaire levensbehoefte’ en ‘carrière oriëntatie’ werd het laagst gescoord. Op de waarde ‘werk als primaire levensbehoefte’ hebben vrouwen een gemiddelde van; 2.58 en mannen; 2.77. Op de waarde ‘carrière oriëntatie’ hadden vrouwen een gemiddelde van; 2.20 en mannen; 2.31. Mannen vinden beide waarden wel iets belangrijker dan vrouwen, maar de verschillen zijn niet significant.

Tabel 5.

Sociaal-culturele waardeoriëntatieschaal (a) en uiterlijke oriëntatie (b) van jongvolwassen vrouwen. Scores (c), gemiddelden, standaarddeviaties en betrouwbaarheid.

	1	2	3	4	5	M	SD	Chronb. Alpha
Trad. gezinswaarden	1%	8%	27%	56%	7%	3.69	.7	.70
Uiterlijk	0%	3%	37%	44%	7%	3.65	.6	.84
Zelfbepaling	0%	2%	37%	56%	3%	3.63	.5	.65
Werk primair	12%	36%	36%	14%	2%	2.58	.9	.73
Carrière oriëntatie	30%	31%	24%	13%	3%	2.20	1	.89

a Felling et al.. (1987)

b MBSRQ-AO, Brown, Cash & Mikulka (1990)

c 1-5 puntsschaal is gebruikt voor elke variabele, met 1 als minimum, 3 voor neutraal en 5 voor maximum.

Tabel 6.

Sociaal-culturele waardenoriëntatieschaal (a) en uiterlijke oriëntatie (b) van jongvolwassen mannen. Scores (c), gemiddelden, standaarddeviaties en betrouwbaarheid.

	1	2	3	4	5	M	SD	Chronb. Alpha
Trad. gezinswaarden	0%	10%	29%	53%	8%	3.68	.7	.70
Zelfbepaling	0%	6%	34%	57%	3%	3.58	.6	.65
Uiterlijk	0%	24%	49%	25%	2%	3.14	.7	.84
Werk primair	9%	31%	42%	12%	7%	2.77	.9	.73
Carrière oriëntatie	32%	21%	24%	19%	5%	2.31	1.2	.89

a Felling et al.. (1987)

b MBSRQ-AO, Brown, Cash & Mikulka (1990)

c 1-5 puntsschaal is gebruikt voor elke variabele, met 1 als minimum, 3 voor neutraal en 5 voor maximum.

Tabel 7.

De gemiddelden en significanties op de sociaal-culturele waardenoriëntatieschaal en uiterlijke oriëntatie voor jongvolwassen mannen en vrouwen.

	Vrouwen M	Mannen M	Sign. P
Trad. gezinswaarden	3.68	3.68	.923
Zelfbepaling	3.63	3.58	.534
Uiterlijk	3.65	3.14	.000**
Werk primair	2.58	2.77	.078
Carrière oriëntatie	2.20	2.31	.442

a Felling et al.. (1987)

b MBSRQ-AO, Brown, Cash & Mikulka (1990)

c 1-5 puntsschaal is gebruikt voor elke variabele, met 1 als minimum, 3 voor neutraal en 5 voor maximum.

d. *p<.05. **p<.01.

Inspirerende voorbeelden

Naast de sociale rollen en waarden van jongvolwassenen is er gekeken of jongvolwassen mannen en vrouwen inspirerende voorbeelden in hun omgeving hebben. Jongvolwassen mannen en vrouwen rapporteerden beiden inspirerende voorbeelden binnen het gezin (Tabel 8). De vrouwelijke respondentengroep rapporteerde meer inspirerende voorbeelden dan de mannelijke groep (71% tegenover 47%). Voor het rapporteren van vader als inspirerend

voorbeeld is een significant verschil te zien ($p > .01$). Meer mannen dan vrouwen, rapporteerden hun vader als inspirerend. Tevens is voor het rapporteren van moeder als inspirerend voorbeeld een significant verschil te zien ($p > .05$). Meer vrouwen dan mannen, rapporteerden hun moeder als inspirerend. Een groot deel van de vrouwen ziet zowel hun vader als hun moeder als inspirerend (60% tegenover 62%). Zowel mannen als vrouwen zien maar weinig hun broers en zussen als inspirerend, de sekseverschillen zijn hier niet significant.

Tabel 8.

Inspirerende voorbeelden binnen het gezin van jongvolwassen mannen (N=196) en vrouwen (N=41)

Inspirerend Voorbeeld	Vrouwen N	%^a	Mannen N	%^a	Significantie P
Vader	121	62	35	85	.004**
Moeder	118	60	16	39	.013*
Broer	33	17	7	17	.971
Zus	30	15	5	12	.61
Anders	22	11	1	2	.084

a. Percentage dat kiest voor inspirerend voorbeeld

b. Meetschaal inspirerende voorbeelden

c. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Naast inspirerende voorbeelden binnen het gezin hebben jongeren ook inspirerende voorbeelden binnen hun studie. Er zijn sekseverschillen uit de resultaten gebleken (tabel 9). Beide groepen rapporteren overwegend inspirerende voorbeelden van hun eigen sekse. Meer mannen dan vrouwen, rapporteerden een man uit de oudere generatie als inspirerend ($p > .01$). Meer vrouwen dan mannen, rapporteerden een vrouw uit de oudere generatie als inspirerend ($p > .01$). Voor de eigen en jongere generatie is ook een sekseverschil gebleken ($P < .05$). Ook hier kiezen beide seksen overwegend voor het eigen geslacht.

Tabel 9.

Inspirerende voorbeelden binnen de studie van jongvolwassen mannen (N=196) en vrouwen (N=41)

Inspirerend Voorbeeld	Vrouwen N	%^a	Mannen N	%^a	Significantie P
Oudere vrouw	65	45	3	8	.00**
Oudere man	38	26	27	73	.00**
Vrouw jongere/ eigen generatie	35	24	2	5	.011*
Man jongere/ eigen generatie	6	4	5	14	.034*

a. Percentage dat kiest voor inspirerend voorbeeld

b. Meetschaal inspirerende voorbeelden

c. *p<.05. **p<.01.

Discussie

Wat is het sterkste geslacht?

Jongvolwassen vrouwen anno 2010 zijn bezig met een inhaalslag op studiegebied. Uit cijfers van het CBS is gebleken dat er meer jongvolwassen vrouwen dan mannen aan de universiteit studeren, zij beter presteren en ook nog binnen een kortere tijd afstuderen (CBS, 2009). Een normaal patroon zou zijn, dat deze succesvollere studentes carrière maken en de topfuncties bekleden. In de praktijk blijkt dit echter niet zo te zijn, het zijn de jongvolwassen mannen die na hun studie in de topfuncties terecht komen. Het aandeel vrouwen in hogere functies na dertig jaar emancipatie blijft in Nederland uitzonderlijk laag. Doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen welke mogelijke redenen er verantwoordelijk zouden kunnen zijn voor deze trend. In dit onderzoek is gekeken of jongvolwassen mannen en vrouwen van tegenwoordig verschillen in hun sociale rolvervulling, in hun waardenoriëntaties en in hun uiterlijke oriëntatie, welke van invloed zouden kunnen zijn op hun gedrag. Studenten van nu bewegen zich op meerdere terreinen en streven ernaar verschillende doestellingen te realiseren. Om hun doestellingen te kunnen realiseren moeten zij de confrontatie aangaan met de verschillende waarden die zij hanteren. Deze waarden, welke omschreven worden als opvattingen over na te streven doelen en gedragswijzen (Liefbroer, 2003), blijken elkaar aan te vullen maar ook met elkaar te conflicteren. Jongvolwassenen staan hierdoor geregeld voor het maken van belangrijke keuzes. Kijkend vanuit de sociale leertheorie is er geanalyseerd of er inspirerende voorbeelden in de levens van jongvolwassenen beschikbaar zijn, welke van invloed zouden kunnen zijn op de sociale rolvervulling, de waarden die jongeren hanteren en de keuzes die zij op basis daarvan maken.

Sociale rollen

In dit onderzoek is gekeken naar elementen van de keuzebiografie van 400 studenten in de leeftijd van 18 tot 28 jaar oud. Deze respondentengroep bevatte 312 vrouwen en 88 mannen. Uit het onderzoek is gebleken dat mannen en vrouwen bijna alle sociale rollen ongeveer in dezelfde mate vervullen, namelijk de rol van zoon/dochter, vriend(in), kleinkind, student en levenspartner. Het belang, dat beide seksen aan de verschillende rollen hechten en het aantal uren zij hieraan besteden, verschilt echter wel degelijk. Vrouwen hechten significant meer belang aan hun studie, aan vriendschappen en aan hun gezinsbanden, dan mannen. Dat vrouwen hun studie belangrijker blijken te vinden dan mannen, kan de betere prestaties op studiegebied (CBS, 2009) deels verklaren. Tegenstrijdig is echter wel dat mannen een uur

meer tijd per week aan hun studie besteden, al is dit verschil niet significant. Het verschil zou verklaard kunnen worden door het gegeven dat er meer mannen (28%) dan vrouwen (14%) met een bètastudie in de respondentengroep zitten. Bètastudies nemen over het algemeen meer tijd in beslag dan gamma- of alfastudies. Het is opvallend dat jongvolwassen vrouwen aan alle sociale rollen meer belang hechten dan mannen, waarvan bij vier van de zes rollen een significant verschil is aangetoond. Wat betreft de tijdsbesteding, blijken vrouwen twee keer zoveel meer uren aan hun rol als dochter, dan mannen aan hun rol als zoon te besteden. Mannen besteden significant meer tijd aan de werkende rol dan vrouwen. Wanneer gekeken wordt naar de totale tijdsbesteding voor mannen en vrouwen, komt er een onrealistisch hoog getal uit. Wellicht heeft dit te maken met sociaal wenselijkheid antwoorden.

Sociaal wenselijk?

In tegenstelling tot bij de meeste andere onderzoeken is de sociale wenselijkheid in dit onderzoek mogelijk juist voordelig en betekenisvol. Uit de bestede uren bleek voor veel respondenten dat zij op sommige rollen erg hoog scoorden, soms zelfs onrealistisch hoog. De tijdsbesteding voor de dochterrol per week, is bijvoorbeeld naar verhouding redelijk hoog. Het is echter onwaarschijnlijk, dat een studente die haar week al volgepland heeft met studie, werk, met haar uiterlijk bezig zijn en een partner, niet ook nog eens makkelijk terug naar het ouderlijk huis reist om daar veel tijd met haar ouders door te brengen. Sociaal wenselijk antwoorden kan erop wijzen dat zij dit zouden willen en dit dus wel nastreven. Waarden zijn namelijk doelen die een persoon zou willen behalen, dus zouden zij veel tijd willen besteden aan in dit geval de dochterrol. Dit geldt waarschijnlijk voor meerdere sociale rollen en voor de hierna beschreven waardenoriëntaties.

Waardenoriëntaties

Uit de waardeoriëntaties is gebleken dat beide seksen het meeste belang hechten aan de waarden uiterlijk, traditionele gezinswaarden en zelfbepaling. Op de laatste twee waarden scoren mannen en vrouwen ongeveer even hoog, maar op uiterlijk scoren vrouwen significant hoger. Waarschijnlijk zullen zij hier ook meer tijd aan besteden dan mannen, al is dit niet gemeten. Dat mannen en vrouwen hun uiterlijk beiden erg belangrijk vinden bevestigt de eerder aangehaalde literatuur (Sanoma Uitgevers, 2007; Woertman, 2003; Woertman, 2008; La Rocque, Cioe, 2010). In de westerse cultuur wordt het belang van uiterlijk van mannen de laatste jaren steeds meer benadrukt (Pope JR, 2001; Leit et al., 2001; Tiggemann, 2002). Uit recent onderzoek blijkt dat mannen de laatste jaren net als vrouwen steeds meer belang

hechten aan hun uiterlijk en hier ook onzekerder over geworden zijn (Tiggemann et al., 2008). Toch blijft het uiterlijk voor vrouwen belangrijker. Het is evolutionair bepaald. Vrouwen moeten mooi en aantrekkelijk zijn, mannen moeten het nageslacht kunnen onderhouden, voor hen is status belangrijker (Woertman, 2003).

Tot slot is het opvallend dat zowel jongvolwassen mannen als vrouwen beiden de waarden 'carrière oriëntatie' en 'werk als primaire levensfactor' niet erg belangrijk vinden. Voor vrouwen werd verwacht dat zij andere waarden belangrijker zouden vinden, maar voor mannen werd verwacht, zoals ook uit de literatuur bleek, dat zij carrière en werk erg belangrijk zouden vinden. Zoals eerder beschreven blijken mannen wel meer tijd dan vrouwen te besteden aan werk naast hun studie. De sociale rolvervulling en waardenoriëntaties hebben invloed op het gedrag van jongvolwassenen.

De invloed van sociale rollen en waardeoriëntaties op gedrag

Jongvolwassenen lijken het druk te hebben; zij hechten veel waarde aan het grootste deel van de sociale rollen en besteden er veel uren per week aan. Daarnaast hebben zij nog verscheidene waarden die zij na willen streven en zijn zij sterk op hun uiterlijk georiënteerd. Voor vrouwen staan zaken als gezinsbanden, vriendschappen en bezig zijn met het uiterlijk, het belang van een carrière waar zij niet hoog op scoren in de weg. Dit bevestigt de eerder aangehaalde onderzoeken (Sanoma uitgevers, 2007; TNS NIPO, 2008, Mitchelson, 2009). Vrouwen kiezen er vaak voor om na het afronden van een universitaire studie geen carrière te maken, zij willen zich op meerdere gebieden richten en hebben daarbij zelfbepaling hoog in het vaandel staan. Zij hebben minder moeite dan de generatie voor hen om de financiële afhankelijkheid op te geven. Zolang ze zelf maar weten en bewezen hebben dat ze wel de capaciteiten hebben. Jonge vrouwen willen wel laten zien dat zij op een hoog niveau kunnen studeren en hechten daar veel waarde aan, ook al zijn zij niet carrièregericht. Dat vrouwen zoveel belang hechten aan hun studie, terwijl carrièreambitie uitblijft, is opvallend. Mitchelson (2009) stelt dat vrouwen perfectionistisch zijn en dat zij zich op zoveel mogelijke gebieden tegelijk willen bewijzen. Dit blijkt ook uit de resultaten van dit onderzoek: jongvolwassen vrouwen hechten naast de studerende rol ook veel belang aan iedere andere rol, meer dan jongvolwassen mannen doen. Dit heeft tot gevolg dat jonge vrouwen te maken kunnen krijgen met het eerder beschreven 'werk-familie conflict' (Mitchelson, 2009).

Uit het onderzoek is gebleken dat mannen tegen de verwachting in andere waarden belangrijker vinden dan werkgerelateerde waarden. Echter blijkt wel dat de carrièreambitie van jongvolwassen mannen iets groter is dan van vrouwen en dat mannen werk ook iets meer

dan vrouwen als hun primaire levensfactor zien, al zijn deze verschillen niet significant. Ook naast hun studie werken zij nu al significant meer uren per week dan vrouwen. Tegenstrijdig lijkt dat zij aan hun studie (wat de basis is voor een carrière) minder belang hechten dan vrouwen. Het slechter presteren van mannen op studiegebied (CBS, 2009) zou uit dit matige belang afgeleid kunnen worden. Dat jongvolwassen mannen slechter presteren blijkt onder andere te komen door het langer ‘puberen’ en de hoeveelheid aan vrouwelijke docenten die jongens vanwege hun drukke en competitiever gedrag minder positief benaderen. Toch komen mannen uiteindelijk in de hogere functies. Onderzoek laat zien dat vrouwen vooral intrinsiek gemotiveerd worden. Vrouwen richten zich meer op relaties met medestudenten, investeren meer in hun studie en werken gedisciplineerder. Mannen worden juist extrinsiek gemotiveerd. Mannen zijn eerder doelgericht dan relatiegericht, hun leerstijl is ongericht en worden vooral uitgedaagd door competitie met medestudenten (Alst, 2010). De wil om te concurreren en om agressie te gebruiken voor het vestigen van status zit al vanaf jonge leeftijd bij mannen in hun aard (Pinker, 2010). Dit helpt hen toch op te klimmen naar topfuncties. Daarnaast speelt stereotypering waarschijnlijk een grote rol. De man is al gauw ‘standaard’ en de vrouw wijkt af. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de benoeming van hoogleraren; bij vrouwelijke hoogleraren staat er “mw. prof. dr.”, terwijl bij mannen het geslacht niet wordt vermeld. Ook op posters van universiteiten staan vaak mannelijke studenten en hoogleraren vermeld. Er is nog altijd een beeld dat mannen beter in de wetenschap passen dan vrouwen (Boerstra, 2009). Bovendien worden in de westerse cultuur, masculiene kenmerken over het algemeen hoger gewaardeerd dan feminine kenmerken (Wohlford et al., 2004).

“Inspiratie”

Naast de sociale rollen en waardeoriëntaties is gekeken naar inspirerende voorbeelden in het leven van jongvolwassenen. Het bleek dat zowel mannen als vrouwen deze in hun omgeving hebben. Beide groepen blijken zowel op studiegebied als binnen hun gezin, significant meer voor de eigen sekse te kiezen dan voor de tegenovergestelde sekse. Meer mannen dan vrouwen rapporteerden hun vader als inspirerend en meer vrouwen dan mannen rapporteerden hun moeder als inspirerend. Wel ziet een groot deel van de vrouwen ook hun vader als inspirerend. Uit onderzoek van E-quality (2008) blijkt dat meer dan driekwart van hun respondenten vindt dat vaders een belangrijke rol spelen bij het geëmancipeerd opvoeden van hun kinderen. Hieruit blijkt dat gezinsrollen van invloed zijn op de attitudes van jongeren. Uit onderzoek van Roest (2009) blijkt dat kinderen zich identificeren met hun ouders en dat zij vaak hun waarden overnemen. Onder andere denkbeelden over de werkethiek worden van ouder naar kind

overgedragen. Kinderen blijken de normen over werk voornamelijk van de vader over te nemen. De moeder blijkt belangrijk voor de overdracht van zelfbepaling te zijn (Roest, 2009).

Ook binnen de studie hebben jongvolwassenen inspirerende voorbeelden. Hier kiezen beide groepen overwegend voor personen van de eigen sekse uit de generatie boven hen. De resultaten over inspirerende voorbeelden sluiten aan op eerder beschreven onderzoek van Wohlford en anderen (2004) en Lockwood (2006), waaruit blijkt dat mensen sterker beïnvloed worden door rolmodellen van het eigen geslacht. Vrouwen kiezen wel meer dan mannen voor een rolmodel van het tegenovergestelde geslacht. Dit kan verklaard worden door het feit dat er meer succesvolle mannelijke dan vrouwelijke rolmodellen beschikbaar zijn. Onderzoek van Wohlford en anderen (2004) bevestigt dit. Jongvolwassenen worden beïnvloed door rolmodellen in hun omgeving. Doordat er zo weinig vrouwen topfuncties vervullen komen studentes mogelijk minder snel op het idee om een carrière te ambiëren. Zij zullen zich altijd minder snel spiegelen aan succesvolle mannen dan aan succesvolle vrouwen aan de top. Onderzoek heeft aangetoond dat studenten sneller geneigd zijn om carrières te kiezen, wanneer er rolmodellen in het carrièrepad beschikbaar zijn (Buck et al., 2008).

Beperkingen

Er zijn een aantal beperkingen aan dit onderzoek. Allereerst is de vrouwelijke respondentengroep vrij homogeen. Ondanks dat er aan de onderzoeksgroep uit 2009 met alleen vrouwelijke studentes psychologie, een groep met participanten uit verschillende studierichtingen is toegevoegd, studeert nog steeds het overgrote deel psychologie of een andere sociale studie. Hierdoor is de onderzoeksgroep niet generaliseerbaar naar de totale vrouwelijke studentengroep in Nederland. Het gedrag van jongvolwassen vrouwen die psychologie doen, zou mogelijk af kunnen wijken van andere vrouwelijke studenten, omdat deze studie erg populair is onder vrouwen. Om überhaupt een baan te kunnen vinden op de krappe arbeidsmarkt van nu moeten de studenten zich onderscheiden van hun medestudenten. Dit zou ook kunnen verklaren waarom zij zoveel waarde hechten aan hun studie en waarom velen van hen ook naast hun studie nog een (eventueel studie gerelateerde) baan hebben, mogelijk meer dan vrouwen in andere disciplines. De mannelijke respondentengroep is ook vrij homogeen, het merendeel doet een gammastudie. Mannen zijn in de sociale wetenschappen een minderheid, dus hoeven zij minder te concurreren met andere mannen. Zij onderscheiden zich alleen al door hun sekse. Uit het onderzoek van Woertman en Van Mens-Verhulst (2010), waarin alleen studentes psychologie opgenomen zijn, blijkt dat zij nog iets hoger scoren op de dimensie uiterlijk dan in dit onderzoek met iets meer variatie in studie.

Hoewel er niet bekend is of dit verschil significant is kan hier mogelijk uit afgeleid worden dat psychologiestudentes meer belang hechten aan hun uiterlijk, wat voor een bias kan zorgen.

Conclusie en toekomstig onderzoek

Uit het onderzoek is gebleken dat jongvolwassen mannen en vrouwen beiden veel belang hechten aan veel verschillende rollen en waarden. Jongvolwassen vrouwen streven ernaar zich te kunnen richten op meerdere gebieden tegelijk. Zij hechten meer belang dan mannen aan studie, vriendschappen en gezinsbanden en hechten waarde aan andere zaken dan aan een carrière. De carrièreambitie van mannen blijkt iets hoger, maar ook zij hechten meer waarde aan de andere zaken. Dat zij toch in de topfuncties terecht komen komt mogelijk door motivatie, genderspecifiek gedrag en stereotypering. Beide seksen vinden de waarden ‘traditionele gezinsbanden’, ‘zelfbepaling’ en ‘uiterlijk’ het belangrijkste. Wel vinden vrouwen hun uiterlijk nog steeds belangrijker dan mannen. Tot slot hebben jongvolwassen mannen en jongvolwassen vrouwen, zowel binnen hun gezin als binnen hun studie, overwegend inspirerende voorbeelden van hun eigen sekse. Wanneer de stereotypes doorbroken worden en er meer carrièregerichte vrouwelijke rolmodellen beschikbaar zijn, zouden mogelijk meer jongvolwassen vrouwen gestimuleerd worden om in de toekomst voor een carrière te gaan.

Er is volop aandacht in de wetenschap en media voor dit onderwerp, maar er is nog meer onderzoek nodig. Zo kan er bijvoorbeeld meer onderzoek gedaan worden naar de attitudes van jongvolwassen mannen ten opzichte van de studie. Zij blijken minder te presteren op studiegebied (CBS, 2009), minder waarde te hechten aan hun studie, maar wel carrière te willen maken. Er wordt volop gespeculeerd, maar de oorzaken zijn nog steeds niet helemaal duidelijk. Daarnaast bleek uit dit onderzoek dat ook mannen waarde hechten aan veel anderen zaken. Wellicht zouden er nog andere waarden, die mogelijk interfereren met hun studie, in het onderzoek opgenomen kunnen worden, zoals uitgaan, sport en computerspellen. Daarnaast zal het inzichtgevend zijn om in toekomstig onderzoek participanten uit veel verschillende studierichtingen te gebruiken en daar dan voor te controleren. Waarschijnlijk ambiëren mannen en vrouwen met studies als economie, bedrijfskunde en rechten eerder een carrière dan studenten die sociale wetenschappen studeren. Helaas was dit niet te onderzoeken met de huidige respondentengroep, aangezien er te weinig verschil in studierichting was. Verder is het interessant om door middel van longitudinaal onderzoek te kijken of deze groep mannen minder topfuncties in de toekomst zullen vervullen, aangezien hun carrièreambitie minder hoog is dan de andere waarden die gemeten zijn. Een voorbeeld is het toenemende belang van

het uiterlijk van mannen, wat mogelijk interfereert met andere waarden. Voorheen werden mannen door de maatschappij nog gezien als ‘vechters en broodwinners’, de laatste jaren is de importantie van hun uiterlijk gegroeid (Pope Jr. et al., 2001). Wellicht worden vrouwen in de toekomst steeds meer gezien als volwaardige ‘broodwinners’.

Literatuur

- Alst, J. (2010). Zicht op sekseverschillen in studiesucces. Een verkenning met aanbevelingen voor de Radboud Universiteit. URL: <http://www.ru.nl/iowo/actueel/vmn/recent/zicht/> [2011, 15 januari]
- Berk, L.E. (2006). Child development. Boston. M.A.: Allyn & Bacon (7e druk), p. 20
- Boerstra, P. (2009). De professor is (g)een mevrouw. *Vrij Nederland*. URL: <http://www.vn.nl/Archief/Wetenschapsmilieu/Artikel-Wetenschapsmilieu/De-professor-is-geen-mevrouw.htm> [2011, 16 januari]
- Boiche, J.C.S, & Sarrazin, P.G. (2007). Self-determination of contextual motivation, inter-context dynamics and adolescents' patterns of sport participation over time. *Psychology of Sport and Exercise*, 8, 685–703
- Buck, G.A., Plano Clark, V.L., Leslie-Pelecky, D., Lu, Y. & Cerda-Lizarraga, P. (2008). Examining the cognitive processes used by adolescent girls and women scientists in identifying science role models: a feminist approach. *Wiley InterScience*, 92-4, 1-28
- Centraal bureau voor de statistiek (2009). Jaarboek onderwijs in cijfers 2009. OBT bv, Den Haag: ISBN: 978-90-357-1519-6
- Cohen-Kettenis, P. (1985). Genderdifferentiatie: een inventarisatie van onderzoek in Nederland. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 27, 447-475
- Drummond, M. (2003). Men's bodies: Listening to the voices of men. *Australian Journal of Psychology*, 55-3, 177-177.
- Elchardus, M. & Smits, W. (2005). De levensloop van jongvolwassenen. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.
- ElroyCOM (2010). Vrouwen in de wetenschap: de feiten. URL: <http://www.elroycom.nl/wp-content/uploads/2010/01/Vrouwen-in-de-wetenschap-de-feiten.pdf> [2011, 28-12]
- Elzubeir, M.A. & Rizk, D.E.E. (2001). Identifying characteristics that students, interns and residents look for in their role models. *Medical Education*, 35, 272-277
- E-quality (2008). *Mans genoeg voor emancipatie*. URL: <http://www.e-quality.nl/e-quality/pagina.asp?pagkey=66846> [2011, 6 januari].
- Evenhuis, C.H.S. (2002). Levensloopbewust beleid in de steigers. *Analyse ten behoeve van een integrale beleidsvisie*. SZW, Den Haag.
- Greenhaus, J. H., & Beutell, N. J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *Academy of Management Review*, 10, 76–88.

- Hackett, G., & Bentz, H. (1981). A self-efficacy approach to the career development of women. *Journal of Vocational Behavior*, *18*, 326 – 339.
- Hackett, G., Esposito, D., & O'Halloran, M. S. (1989). The relationship of role model influence to the career salience and educational and career plans of college women. *Journal of Vocational Behavior*, *35*, 164–180.
- Hoekstra, T. (2008). In tweestrijd. Positieve waardering van zorg is nodig. *Ondersteboven*, *22-1*.
- Jong Gierveld, de, J., Liefbroer, A.C. & Dourleijn, E. (2001). Je bent jong en je wilt wat ... Patronen van uit huis gaan in 16 Europese landen en in de USA. *Bevolking en Gezin*, *30-1*, 77-100.
- LaPierre-Adamcyk, E.C., Le Bourdais, K. Lehrhaupt (1995). Le départ du foyer parental des jeunes Canadiens nés entre 1921 et 1960. *Population*, *4-5*, 1111-1136.
- La Rocque, C.L., & Cioe, J. (2010). An Evaluation of the Relationship between Body Image and Sexual Avoidance. *Journal of sex research*, *47*, 1–12.
- Leit, R. A., Pope, H. G., Jr., & Gray, J. J. (2001). Cultural expectations of muscularity in men: The evolution of Playgirl centerfolds. *International Journal of Eating Disorders*, *29*, 90–93.
- Liefbroer, A.C. (2003). De invloed van waarden op demografisch gedrag. Een test van een centrale hypothese uit de Tweede Demografische Transitie theorie. *Bevolking en Gezin*, *32*, 1, 5-26.
- Lockwood, P. (2006). "Someone like me can be successful": Do college studentes need same-gender role models? *Psychology of Women Quarterly*, *30*, 36–46.
- Martinez, S. (2005). Women's intrinsic and extrinsic motivations for working. In: Schneider, B., & Waite, L.J. Being together, working apart: Dual-career families and the work-life balance. *Cambridge University Press*, 81.
- Mitchelson, J.K. (2009). Seeking the perfect balance: perfectionism and work-family conflict. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, *82*, 349-367
- NJR; Rebel, S., & Omvlee, A. (2010). Later! Verkent keuzes voor de toekomst. URL: <http://www.njr.nl/later/> [2011, 27 december]
- Noordhof, A., Jong, de, L., Liempd-Gerrits, Meulen, ter., F., Rikmenspoel, M., Vos-Maan, M. (2008). Rolmodellen. *Magazine voor vrouwen met een hogere opleiding*, *7*, 1-9
- Oehlhof, M. E. W., Musher-Eizenman, D. R., Neufeld, J. M., & Hauser, J. C. (2009). Self-objectification and ideal body shape for men and women. *Body Image*, *6*, 308–310.

- Pinker, S. (2010). De sekseparadox. Mannen, vrouwen en hun kansen op succes. Olympus (2^e druk)
- Pope Jr., H.G., Olivardia, A., Borowiecki, J.J., & Cohane, G.H. (2001). The Growing Commercial Value of the Male Body: A Longitudinal Survey of Advertising in Women's Magazines. *Psychother Psychosom*, 70, 189–192
- Roest, A. (2009). Values Similarities and Transmissions among Family Members (Thesis). Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Sanoma Uitgevers (2007). Assertief maar lief. Nederlandse jonge vrouwen. Het verschil tussen twintigers en dertigers. URL: <http://www.sanoma-advertiser.nl/media/pdf/Researchblog/assertief.pdf>. [2011, 7 januari]
- Schroeder-Davis, S.J. (1999) Brains, brawn, or beauty: Adolescent attitudes toward three superlatives *Journal of Secondary Gifted Education*, 10-3, 134-147
- Sinnaeve, I. (2004). Jongeren en werk. Over mogen, moeten, willen en kunnen werken. In: D. Bursens, S. De Groof, H. Huysmans, I. Sinnaeve, F. Stevens, K. Van Nuffel, N. Vettenburg, M. Elchardus, L. Walgrave & M. De Bie (Eds.), *Jeugdonderzoek belicht. Voorlopig syntheserapport van wetenschappelijk onderzoek naar Vlaamse kinderen en Jongeren*. 119-140.
- Tiggemann, M. (2002). In: La Rocque, C.L., & Cioe, J. (2010). An Evaluation of the Relationship between Body Image and Sexual Avoidance. *Journal of sex research*, 47, 1–12.
- Tiggemann, M., Martins, Y., & Churchett, L. (2008). Beyond Muscles Unexplored Parts of Men's Body Image. *Journal of Health Psychology*, 13-8, 1163–1172.
- TNS NIPO (2008). Twintigers: niet egoïstisch, niet idealistisch, niet hedonistisch. Veel vertrouwen in jezelf, wat minder in de wereld. URL: http://www.tns-nipo.com/pages/nieuwspers-politiek-vk.asp?file=persvannipo\vk_twintigers1208.htm. [2011, 7 januari].
- Vianen, van, A.E.M., & Fischer, A.H. (2002). Illuminating the glass ceiling: The role of organizational culture preferences. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75, 315-337.
- Visser, de, S.M., Ommeren, van, C.M., Kerckhaert, A., Coenen, L. & Engelen, M.W.H. (2009). Gezocht: ambitie m/v. Ambitie en (deeltijd)werk bij mannen en vrouwen. *Research voor Beleid*.
- Woertman, L. (2003). Moeders Mooiste. De schone schijn van het uiterlijk. Lisse: Swets & Zeitlinger.

- Woertman, L., & Brink, F. van den (2008). Tevreden met het uiterlijk, maar de perfectie lokt. *Psychologie & gezondheid*, 36-5, 262-271.
- Woertman, L. & Mens-Verhulst van, J. (2010) Lief, mooi en autonoom. Jong volwassenen vrouwen en hun keuzebiografie. *Tijdschrift voor Genderstudies* 2, 25-38
- Wohlford, K.E., Lochman , J.E. & Barry, T.D. (2004). The Relation Between Chosen Role Models and the Self-Esteem of Men and Women. *Sex Roles*, 50-7/8, 575-582